

Studium interwencji: Integracja ucznia narodowości polskiej powracającego z zagranicy

Interwencja bazowała na współpracy wychowawcy klasy z psychologami zatrudnionymi w szkole oraz z panią psycholog pracującą w fundacji działającej we współpracy ze szkołą. Działania polegały na przeprowadzeniu przez kilku psychologów, na prośbę wychowawcy, warsztatów dla całej klasy mających na celu rozwijanie u uczniów empatii, współpracy i współistnienia w grupie oraz na indywidualnej pracy psychologa z nowym uczniem. Oddziaływania miały charakter globalny i odnosiły się do wszystkich uczniów z klasy przyjmującej.

Warsztaty miały rozwijać kompetencje w zakresie rozumienia innych, umiejętności stawiania się w sytuacji innej osoby, uwzględniania kontekstu i potrzeb innych osób oraz dostrzegania tego, że pewne osądy i oceny są bardzo względne. Miało to służyć zwiększeniu otwartości na innych, a przez to gotowości do rozumienia innych, dostrzegania ich potrzeb czy podejmowania działań prospołecznych. Taka postawa może służyć budowaniu klimatu tolerancji, zrozumienia i akceptacji dla odmienności ucznia z Francji pośród uczniów klasy przyjmującej.

Ponadto uczeń uczestniczył w indywidualnych spotkaniach z psychologiem, które miały mu pomóc w zrozumieniu emocji, które się w nim rodzą w sytuacjach trudnych, ich przyczyn i skutków prowadzących do reakcji negatywnych i niebezpiecznych, jak również nauczyć go radzenia sobie w takich okolicznościach w sposób pozytywny i bezpieczny. Wszystkie te działania miały na celu stworzenie sprzyjających okoliczności do integracji nowego ucznia ze społecznością klasy.

Opis sytuacji

Decyzją dyrekcji do klasy dołączył uczeń, który jest Polakiem, jednak do tej pory uczył się w systemie francuskim, we Francji uczęszczał do przedszkola i szkoły podstawowej (klasy 1–3). Uczniowie byli w klasie 4 szkoły podstawowej i pracowali w takim gronie od klasy 0.

Bardzo szybko okazało się, że nowy uczeń nie jest w pełni akceptowany przez pozostałe dzieci, a nawet istnieje ryzyko wykluczenia go z grupy rówieśniczej. Głównym problemem były impulsywne zachowania chłopca, które koledzy i koleżanki odbierali jako agresywne. Natomiast wynikały one z innego podejścia we francuskim systemie edukacyjnym – surowa dyscyplina w trakcie lekcji i przesadna, jak na polskie warunki, swoboda w czasie przerw. Nowy uczeń nie rozumiał, dlaczego był izolowany, a nawet odrzucany przez klasę, uznając swoje działania za naturalne i adekwatne do sytuacji. Ponadto klasa, do której trafił, była wyjątkowo zdyscyplinowana i wrażliwa na wszelkie zachowania odbiegające od zasad panujących w szkole. Stąd integracja stała się dla ucznia jeszcze trudniejsza.

Cele podjętych działań

- rozwinięcie empatii oraz wzajemnego zrozumienia między uczniami;
- doskonalenie umiejętności dostrzegania perspektywy innej osoby;
- zwiększenie otwartości uczniów klasy przyjmującej;
- analiza i zrozumienie emocji, motywów i reakcji nowego ucznia w sytuacjach trudnych;
- nauka radzenia sobie w sytuacjach trudnych w sposób pozytywny i bezpieczny;
- integracja wszystkich uczniów, nie tylko w ramach zajęć szkolnych, ale również poza nimi;
- wsparcie dla matki ucznia.

Ogólny opis interwencji

Interwencja w pomocy nowemu uczniowi powracającemu z zagranicy w integracji z klasą w polskiej szkole obejmowała dwa obszary: pracę z grupą, czyli klasą przyjmującą, oraz pracę indywidualną z nowym uczniem. Działania interwencji obejmowały:

- indywidualne podejście poprzez wsparcie psychologiczne;
- zindywidualizowaną ścieżkę edukacyjną w zakresie języka francuskiego;
- cykl warsztatów z psychologami dla całej klasy;
- wydarzenia integrujące klasę;

- stały kontakt z matką ucznia, zaangażowanie matki ucznia i wsparcie dla niej;
- promocję pożądaných zachowań zarówno u opisywanego ucznia, jak i u dzieci z klasy przyjmującej;
- zaangażowanie grona pedagogicznego;
- zaangażowanie rodziców uczniów z klasy przyjmującej.

Szczegółowy opis działania

Pierwszy etap. Rozpoznanie sytuacji w klasie

We wrześniu psycholog szkolny przeprowadził badanie socjometryczne wśród uczniów klasy 4. Wykazało ono, że uczeń, który w trakcie roku szkolnego dołączył do klasy, był zagrożony wykluczeniem. Chłopiec został opisany przez kolegów i koleżanki z klasy jako agresywny, trudny w porozumieniu i konfliktowy. Równocześnie wychowawczynie zauważyła u niego wiele niepokojących zachowań. Podczas spotkania z matką chłopca, w którym uczestniczył oprócz wychowawczynie także psycholog, matka wyraziła zaskoczenie takim zachowaniem i powiedziała, że tego typu problemy nie występowały w szkole francuskiej. Wynioskowano więc, że agresja ucznia może być skutkiem stresu spowodowanego powrotem do ojczyzny i przeprowadzką oraz innego podejścia we francuskim systemie edukacyjnym – surowa dyscyplina w trakcie lekcji i przesadna, jak na polskie warunki, swoboda w czasie przerw.

Wychowawca we współpracy z psychologiem szkolnym przedstawił w szkole możliwość wprowadzenia interwencji w klasie, jej cele oraz założenia. Wychowawca i zespół psychologiczno-pedagogiczny ustalili schemat prowadzenia interwencji. Zostali o niej powiadomieni rodzice uczniów (wiadomością w dzienniku elektronicznym) oraz grono pedagogiczne (w czasie rady pedagogicznej). Ci ostatni zostali poproszeni o monitorowanie sytuacji na lekcjach i przerwach oraz zgłaszanie występujących problemów wychowawcy. Istotne było, żeby wychowawczynie miała dostęp do jak najpełniejszej wiedzy na temat tego, co dzieje się w klasie. Ponadto ważnym aspektem było pozytywne wzmocnienie umiejętności i kompetencji wyniesionych z działań podjętych w czasie trwania interwencji.

Drugi etap. Przeprowadzenie warsztatów

Dwóch psychologów poprowadziło serię 4 warsztatów z całą klasą, których tematyka obejmowała empatię, współpracę, współlistnienie i komunikację w grupie. Uczniowie uczyli się otwartości w myśleniu i akceptacji dla inności poprzez serię ćwiczeń i zadań (również wykonywanych w domu). Kładziono nacisk na lepsze poznanie się, otwartość i elastyczność w myśleniu i działaniu, wyjście poza własny, utarty schemat myślenia oraz dostrzeganie cech pozytywnych w innych osobach. Zwracano również uwagę uczniom na unikanie błędów poznawczych i zniekształceń oraz niewydawanie pochopnych i krzywdzących osądów. Ćwiczone z uczniami umiejętność dostrzegania perspektywy innej niż własna, uczono szacunku dla argumentów strony przeciwnej i budowano pozytywny klimat w klasie.

Trzeci etap. Stały kontakt z matką ucznia, angażowanie jej w działania i okazywanie wsparcia

Matka chłopca była na bieżąco informowana o sytuacji w klasie, brała udział w spotkaniach z wychowawczynią i psychologami szkolnymi. Sama często powiadamiała wychowawczynię o trudnych sytuacjach, o których opowiadał jej syn po powrocie ze szkoły. Uzyskiwana od niej informacja zwrotna była bardzo ważna w procesie integracji, a dostarczane przez nią wiadomości pomogły w skuteczniejszym przeprowadzeniu interwencji.

Niestety warsztaty przeprowadzone w pierwszych miesiącach roku szkolnego nie przyniosły gruntownej zmiany w postrzeganiu i akceptacji nowego ucznia. Co więcej, jego matka w rozmowie z wychowawczynią przedstawiła sytuację z perspektywy chłopca, który zdawał sobie sprawę z tego, jak negatywnie był postrzegany przez klasę (szczególnie dziewczynki). Ciekawym aspektem był fakt, że uczeń nie był izolowany przez chłopców, chętnie się z nim bawili, tym bardziej iż najczęściej to on był pomysłodawcą i inicjatorem najatrakcyjniejszych, jednak często niebezpiecznych zabaw. Chłopcy spotykali się z nim również w czasie pozaszkolnym, a jednocześnie nadal określali go jako konfliktowego i wskazywali jako osobę, z którą najtrudniej im się porozumieć. Nowy uczeń miał tego świadomość, czuł się zawiedziony i często płakał w domu z tego powodu, o czym matka na bieżąco informowała wychowawczynię.

LEGACY17

UMCS
UNIVERSYTET MEDYCYNICZNY I
WIOSNA ŻYWIENIA

... **SI.** Funded by
**Swedish
Institute**

Część spotkań z matką odbywała się w obecności psychologa, który udzielał jej rad, podpowiadał, jak wspierać syna w domu i proponował konkretne rozwiązania poszczególnych problemów pojawiających się w domu lub w szkole w trakcie trwania interwencji.

Czwarty etap. Wydarzenia integrujące klasę

Wśród wydarzeń integrujących klasę znalazły się dwie trzydniowe wycieczki szkolne, jedna Biała Szkoła, wycieczki do muzeum, teatru i kina, „nocowanki” w szkole, całodniowy warsztat pt. „W poszukiwaniu równowagi” oraz piknik w parku rozrywki.

Kluczowe z nich to pierwsza trzydniowa wycieczka klasowa na początku roku szkolnego, ponieważ uczniowie po raz pierwszy spędzili ze sobą bardzo dużo czasu w nowym gronie, niestety wtedy nasiliły się agresywne zachowania nowego ucznia. Były one rezultatem nie tylko przemocowych elementów zabaw, ale również jego sposobu na wejście do nowej grupy i zdobycie w niej pozycji dominującej. To ostatnie wynikało z silnego charakteru chłopca i jego wyraźnych cech przywódczych.

Kolejnym ważnym wydarzeniem była nocowanie w szkole w połowie lutego, w trakcie którego wychowawca zamówił pizzę, dzieci mogły jeść słodczyce, co sprawiło im ogromną radość, ponieważ na co dzień są one zakazane w szkole. Oglądano wspólnie bajki, jednak największą atrakcją była gra w chowanego po terenie całej szkoły. Dla wychowawczynie najważniejszym elementem były indywidualne rozmowy z każdym z uczniów podsumowujące pierwszy semestr nauki. Niestety po raz kolejny wszyscy uczniowie wskazali nowego kolegę jako osobę, z którą jest im się najtrudniej porozumieć. Uczniowie zostali zapytani, czy widzą jakąś korzystną zmianę w jego zachowaniu i czy na pewno nadal zachowuje się on równie źle jak na początku roku szkolnego, czy może po prostu mówią tak o nim z przyzwyczajenia, ponieważ tak został zaszufiadkowany. Po namyśle każde dziecko przyznało, że widzi poprawę w zachowaniu chłopca i że rzeczywiście powinno zrewidować swój osąd na jego temat oraz zacząć o nim myśleć pozytywnie i bez uprzedzeń.

LEGACY17

UMCS
UNIWERSYTET MEDYCYN I NAUK ŻYWIENIA I ŻYWIENIA

... **SI.** Funded by
**Swedish
Institute**

Następnym istotnym wydarzeniem był wyjazd na Białą Szkołę w Tatry w marcu, która trwała 7 dni, a jej głównymi celami była nauka i doskonalenie umiejętności jazdy na nartach, poznanie kultury góralskiej oraz integracja klasy. Ważnym elementem było odpowiednie rozmieszczenie chłopców w pokojach. Wychowawca musiał wziąć pod uwagę ich sympatie, osobowość i poziom umiejętności współistnienia w grupie. Chociaż wszystkie dzieci zaakceptowały zaproponowany rozkład, to niestety w połowie wyjazdu okazało się, że nowy uczeń z kolegą z pokoju dokuczali trzeciemu współlokatorowi. Wychowawca odbył długie rozmowy z tymi chłopcami i zadzwoniła do ich rodziców, informując wszystkich, że jeśli sytuacja się powtórzy, zostaną odesłani do domu. Uczeń, który padł ofiarą ich niewybrednych żartów, został przeniesiony do innego pokoju. Wychowawca poprosił również psychologa szkolnego, który uczestniczył w tym wyjeździe, o indywidualną rozmowę z chłopcami. To wydarzenie było zaskakujące, ponieważ starania nowego ucznia w pracy nad swoim zachowaniem były bardzo widoczne i przynosiły coraz lepsze efekty w integracji z klasą. Na szczęście był to wybryk jednorazowy i już się nie powtórzył.

Kolejnym wydarzeniem była trzydniowa wycieczka klasowa na Mazury w maju, w trakcie której widoczna była poprawa w zachowaniu nowego ucznia, jak również w odbieraniu go przez inne dzieci. Nie sprawiał problemów wychowawczych, nie był agresywny ani konfliktowy i nie wymyślał niebezpiecznych zabaw. Jego koledzy poprosili o możliwość zakwaterowania z nim w jednym pokoju i nie doszło do żadnych niepokojących sytuacji. Również zmiana w nastawieniu i odbiorze innych uczniów była bardzo wyraźna. Nikt go nie izolował, nie skarżył się na jego zachowanie. Chłopiec był bardzo zadowolony po powrocie do domu i jego mama przesłała wychowawcy same pozytywne wiadomości.

Ostatnim ważnym wydarzeniem było nocowanie w szkole, w trakcie której znowu najważniejszym elementem były indywidualne rozmowy z każdym z uczniów podsumowujące drugi semestr nauki. Tym razem wszyscy uczniowie podkreślali zmianę na lepsze u opisywanego chłopca. Co ciekawe on sam jako jedyny stwierdził, że jest agresywny. Zapytany przez wychowawcę, dlaczego tak zrobił, odpowiedział, że wszyscy tak o nim mówią. Krótka rozmowa uświadomiła mu, że już tak nie jest, że dzieci widzą jego przemianę i zmieniły o nim zdanie. Chłopiec uśmiechnął się szeroko i zadowolony wrócił do zabawy.

LEGACY17

UMCS
UNIVERSYTET MEDYCYN I ŻYWIENIA
W BIAŁYMOSTCE

... **SI.** Funded by
**Swedish
Institute**

Piąty etap. Indywidualne spotkania z psychologiem

W drugim semestrze szkolnym uczeń został objęty indywidualną opieką psychologa szkolnego, który wcześniej dogłębnie zapoznał się z sytuacją rodzinną, migracyjną i szkolną ucznia. Psycholog spotykał się z chłopcem raz w tygodniu, aby na bieżąco omówić życie szkolne, pomagał mu w zrozumieniu emocji, które się w nim pojawiały w sytuacjach trudnych, ich przyczyn, jak również skutków prowadzących do reakcji negatywnych i niebezpiecznych. Uczył chłopca radzenia sobie w takich okolicznościach w sposób pozytywny i bezpieczny. Te działania miały na celu ułatwienie mu integracji z nową klasą.

Szósty etap. Udział ucznia w zajęciach rozwijających z języka francuskiego

Dla ucznia została przygotowana zindywidualizowana ścieżka edukacyjna w zakresie języka francuskiego. Nauczycielka tego przedmiotu zaproponowała mu udział w zajęciach rozwijających kompetencje językowe przeznaczonych dla klas starszych. W ten sposób chciała nie tylko rozszerzyć jego wiedzę i umiejętności, ale również podbudować jego poczucie własnej wartości i motywację do nauki. Warto podkreślić, że była to inicjatywa nauczycielki języka francuskiego, która wiedząc o problemach chłopca, chciała go wesprzeć w swoim polu działania.

Siódmy etap. Zaangażowanie grona pedagogicznego

Podczas jednej z pierwszych rad pedagogicznych nauczyciele zostali poinformowani o problemie z integracją nowego ucznia w klasie 4, wprowadzanej interwencji, jej celach i przebiegu oraz zostali poproszeni o monitorowanie sytuacji i zgłaszanie wszelkich wydarzeń trudnych czy konfliktowych wychowawczynie. Grono pedagogiczne sumiennie realizowało te zadania, dzięki czemu wychowawczynie miała szczegółową wiedzę na temat sytuacji, których nie była bezpośrednim uczestnikiem lub świadkiem. Było to ogromne wsparcie w pracy z tym uczniem.

Ósmy etap. Promocja zachowań pożądanых

Wychowawczynie i pozostali nauczyciele sprawiedliwie i na bieżąco nagradzali zachowania pożądanе, jak również ganili aktywności negatywne i niebezpieczne zarówno u opisywanego ucznia, jak i u dzieci z klasy przyjmującej. Uczniowie poważnie traktowali pochwały i nagany odnotowane w dzienniku elektronicznym i na tym etapie edukacji taki system motywacji bardzo się sprawdził.

Dziewiąty etap. Zaangażowanie rodziców uczniów klasy przyjmującej

Rodzice dzieci, którzy znają się od czasu edukacji przedszkolnej, na początku roku szkolnego zaprosili rodziców nowego ucznia do grupy na klasowym WhatsAppie, gdzie nawiązali kontakt. Cały czas dbali o relacje, nie tylko wirtualne, ale również rzeczywiste, poprzez zapraszanie chłopca na przyjęcia urodzinowe, „nocowanki” i inne spotkania towarzyskie. Bardzo ważna była ich wytrwałość, mimo że wiedzieli o jego niebezpiecznych i agresywnych zachowaniach. Ich postawa była dużym wsparciem dla wychowawczynie i matki ucznia.

Ograniczenia czasowe

Warsztaty z psychologami trwały 1 lub 2 godziny lekcyjne. Spotkania indywidualne z psychologiem odbywały się raz w tygodniu w drugim semestrze roku szkolnego. Interwencja angażująca współpracę matki, nauczycieli różnych przedmiotów i rodziców pozostałych uczniów klasy przyjmującej trwała przez cały rok szkolny.

Ocena skuteczności interwencji

W ósmym miesiącu roku szkolnego zaczęła być zauważalna zmiana w zachowaniu nowego ucznia oraz w stosunku pozostałych dzieci z klasy przyjmującej. Konflikty pomiędzy chłopcem a jego kolegami stały się rzadsze i mniej dotkliwe. Sporadycznie wykazywał zachowania agresywne. Koleżanki z klasy przestały się skarżyć na jego dominujące i negatywne działania. Nowy uczeń przestał być „nowy” i izolowany, poczuł się akceptowany i lubiany.

Nauczycielka języka francuskiego skutecznie rozwijała wiedzę i kompetencje językowe ucznia, a psycholog szkolny wspierał go w indywidualnej pracy nad zmianą zachowań.

LEGACY17

UMCS
UNIVERSYTET MARIII SKŁODOWSKIEJ

... **SI.** Funded by
**Swedish
Institute**

Ewaluacja interwencji

Mocne strony interwencji: globalne – rozwija kompetencje ważne na poziomie grupy w klasie szkolnej i poza nią, takie jak empatia, współpraca, współistnienie w grupie, rozumienie innych, umiejętność stawiania się w sytuacji innej osoby; uwzględnia kontekst i potrzeby innych osób oraz podkreśla fakt, że pewne osądy i oceny są bardzo względne; zwiększa otwartości na innych, gotowość do dostrzegania ich potrzeb i podejmowania działań prospołecznych; indywidualne – uczy zrozumienia emocji, które rodzą się w sytuacjach trudnych, ich przyczyn, jak również skutków prowadzących do reakcji negatywnych i niebezpiecznych, uczy radzić sobie w takich okolicznościach w sposób pozytywny i bezpieczny.

Słabe strony interwencji: zajęła dużo czasu, wymagała zaangażowania wielu osób: nauczycieli przedmiotowych, psychologów, również spoza szkoły, matki ucznia i rodziców pozostałych uczniów z klasy przyjmującej. Ponadto była obarczona niepewnością, czy odniesie pożądany skutek.

Analiza ryzyka

Uczniowie nie będą obecni na wszystkich spotkaniach z cyklu

Niestety nie ma możliwości zapobiegania temu. Ponadto niektórzy z nich mogą być niechętni do współpracy i zmiany postrzegania nowego ucznia, dlatego bardzo ważna jest rola wychowawcy oraz nauczycieli przedmiotowych, którzy stale monitorują i modelują postawy uczniów.

Opór grona pedagogicznego przed zaangażowaniem się w dodatkową aktywność wymagającą czujności i wysiłku ze strony nauczycieli

Nauczyciele zaproszeni do współpracy przy okazji utrwalania efektów interwencji mogą obawiać się dodatkowego obciążenia w czasie lekcji lub/i dezorganizacji lekcji. Zadaniem nauczyciela wychowawcy oraz psychologa jest wyjaśnienie realnego obciążenia pracą oraz wsparcie nauczycieli i nadzór nad wdrażaniem elementów zadań, które wymagają

uwzględnienia różnej optyki w czasie zajęć. Wychowawca stara się zachęcić nauczycieli do współpracy, wyjaśniając znaczenie pracy nad otwartością i rozumieniem perspektywy innego w tej klasie.

Opór lub brak zaangażowania rodzica ucznia nowo przybyłego oraz rodziców pozostałych dzieci z klasy przyjmującej

Ogromną korzyść przynoszą szczerze rozmowy wychowawcy z rodzicami, tłumaczenie, na czym polega trudność tej sytuacji i wsparcie psychologów.

Wskazówki dla praktyki

- praca nad atmosferą w klasie,
- zaangażowanie całego zespołu pedagogicznego,
- zaangażowanie rodziców ucznia we współpracę na rzecz integracji ucznia.

UMCS
UNIVERSYTET MEDYCYNICZNY I
WIOSNA W LUBLINIE

.... **SI.** Funded by
**Swedish
Institute**